5.7.2 VÝTVARNÁ VÝCHOVA

5.7.2.1 Charakteristika vyučovacího předmětu Výtvarná výchova

Vyučovací předmět *Výtvarná výchova* vychází ze vzdělávací oblasti *Umění a kultura* a umožňuje žákům jiné než racionální poznávání světa - poznávání okolního i svého vnitřního světa prostřednictvím výtvarných činností a postupně se formujícího výtvarného myšlení. Toto poznání směřuje k tomu, aby se naučili rozumět výtvarnému umění, rozumět jeho jazyku a významům, aby se učili chápat výtvarnou kulturu v nejširším slova smyslu jako nedílnou součást svého duchovního života a bohatství společnosti. Kultivuje schopnosti žáků svět kolem sebe citlivě vnímat, prožívat jej, objevovat v něm estetické hodnoty. Cílem předmětu je, aby si žáci prakticky osvojili potřebné výtvarné dovednosti a techniky, rozvíjeli svou přirozenou potřebu vlastního výtvarného vyjádření, svou fantazii a prostorovou představivost, smysl pro originalitu a vlastní výraz. Aktivity vycházející ze vzdělávacího obsahu Výtvarné výchovy pomáhají utvářet kreativní stránky osobnosti žáka a pochopení kontinuity proměn historické zkušenosti, v níž dochází k socializaci jedince a jeho projekci do společenské existence.

Na 1. stupni základního vzdělávání se žáci seznamují prostřednictvím činností s výrazovými prostředky a s jazykem výtvarného umění. S nimi se učí tvořivě pracovat, užívat je jako prostředků pro sebevyjádření. Poznávají zákonitosti tvorby, seznamují se s vybranými uměleckými díly, učí se je vzhledem ke svým zkušenostem chápat a výpovědi sdělované uměleckým dílem rozpoznávat a interpretovat. S přechodem na 2. stupeň základního vzdělávání se otevírá cesta širšímu nazírání na kulturu a umění. Připomínají se historické souvislosti a společenské kontexty ovlivňující umění a kulturu. Inspirací k činnostem se stávají také díla literární a dramatická (divadlo, film), tvorba multimediální i samotné znakové systémy. Nalézání vztahů mezi jednotlivými druhy umění a uplatňování různorodosti výrazových prostředků při hledání variant řešení společně zvolených témat umožňují projekty. Ty otevírají společný prostor pro získání dovedností a poznatků překračujících rámec jednotlivých oborů a přispívají tak k osobitějšímu a originálnějšímu sebevyjádření i hlubšímu porozumění uměleckému dílu.

5.7.2.2 Obsahové, časové a organizační vymezení předmětu Výtvarná výchova

V etapě základního vzdělávání je výtvarná výchova postavena na tvůrčích činnostech - tvorbě, vnímání a interpretaci. Tyto činnosti umožňují rozvíjet a uplatnit vlastní vnímání, cítění, myšlení, prožívání, představivost, fantazii, intuici a invenci. K jejich realizaci nabízí výtvarná výchova vizuálně obrazné prostředky (dále jen prostředky) nejen tradiční a ověřené, ale i nově vznikající v současném výtvarném umění a v obrazových médiích. Tvůrčími činnostmi (*Rozvíjením smyslové citlivosti, Uplatňováním subjektivity a Ověřováním komunikačních účinků*) založenými na experimentování je žák veden k odvaze a chuti uplatnit osobně jedinečné pocity a prožitky a zapojit se na své odpovídající úrovni do procesu tvorby a komunikace.

Vzdělávacím obsahem tématu *Rozvíjení smyslové citlivosti* jsou činnosti, které umožňují žákovi rozvíjet schopnost rozeznávat podíl jednotlivých smyslů na vnímání reality a uvědomovat si vliv této zkušenosti na výběr a uplatnění vhodných prostředků pro její vyjádření. Vzdělávacím obsahem tématu *Uplatňování subjektivity* jsou činnosti, které vedou žáka k uvědomování si a uplatňování vlastních zkušeností při tvorbě, vnímání a interpretaci vizuálně obrazných vyjádření. Vzdělávacím obsahem tématu *Ověřování komunikačních účinků* jsou činnosti, které umožňují žákovi utváření obsahu vizuálně obrazných vyjádření v procesu komunikace a hledání nových i neobvyklých možností pro uplatnění výsledků vlastní tvorby, děl výtvarného umění i děl dalších obrazových médií.

Vyučovací předmět *Výtvarná výchova* je povinný předmět, který se vyučuje ve všech ročnících 1. i 2. stupně ZŠ. Jeho týdenní časová dotace je dána učebním plánem. Ve výuce v 1. vzdělávacím období (1. až 3. ročník) převládají různé hravé činnosti a experimentování, v 2. období (4. až 5. ročník) přecházejí žáci již k uvědomělejší výtvarné práci. Ve 3. období (6. až 9. ročník) se vzdělávací obsah předmětu zaměřuje na posilování sebevědomí žáků a podněcování jejich zájmu o výtvarnou práci, vhodnou motivací a volbou náročnějších úkolů a technik (vyžadujících již určité znalosti a zručnosti). Zaměřuje se rovněž větší měrou i na náměty vyžadující více přemýšlení, uvažování, a také vytváří větší prostor pro osobitý umělecký projev žáka. Vzdělávací obsah předmětu je sice rozpracován pro jednotlivá období do jednotlivých ročníků, konkrétní činnosti však volí učitel sám podle svého uvážení s ohledem na podmínky výuky, schopnosti, zkušenosti a potřeby žáků.
Jednohodinové týdenní dotace vyučovacího předmětu Výtvarná výchova lze ve vhodných případech organizovat „střídavě“ jako „dvouhodinovky“ 1/14 dnů v kombinaci s jiným vyučovacím předmětem s jednohodinovou týdenní dotací (např. s Pracovní výchovou apod.).

Do obsahové náplně Výtvarné výchovy je zařazena čtenářská gramotnost. Je konkretizována ve výstupech v jednotlivých ročnících.

V průběhu celého školního roku jsou zařazovány tematické práce reagující na momentální situaci, různá výročí či život třídy. Účastníme se též výtvarných soutěží.

5.7.2.3 Výchovné a vzdělávací strategie vyučovacího předmětu Výtvarná výchova

KOMPETENCE K UČENÍ	- Učíme žáky chápat umění a kulturu v jejich vzájemné provázanosti jako neoddělitelné součásti lidské existence; k učení se prostřednictvím vlastní tvorby opírající se o subjektivně jedinečné vnímání, cítění, prožívání a představy; k rozvíjení tvůrčího potenciálu, kultivování projevů a potřeb a k utváření hierarchie hodnot - Prohlubujeme v žácích schopnost získané poznatky a dovednosti využívat ve svém životě. - Učíme žáky plánovat, organizovat a vyhodnocovat jejich výtvarné činnosti. - Umožňujeme žákovi pozorovat a experimentovat, porovnávat výsledky a vyvozovat závěry. - Vytváříme vstřícnou a podnětnou atmosféru pro tvorbu, pochopení a poznání uměleckých hodnot v širších sociálních a kulturních souvislostech.

KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ	- Učíme žáky různým výtvarným technikám a použití vhodných prostředků k vyjádření svého záměru. - Na modelových příkladech učíme žáky využívat vhodný algoritmus řešení problémů. - Podporujeme netradiční (originální) způsoby řešení ve výtvarném vyjadřování.

KOMPETENCE KOMUNIKATIVNÍ	- Vedeme žáky k pochopení umění jako specifického způsobu poznání a k užívání jazyka umění jako svébytného prostředku komunikace. - Učíme žáky naslouchat druhým a vnímat výtvarné projevy druhých, jako nezbytný prvek účinné mezilidské komunikace. - Vedeme žáky k tolerantnímu přístupu k různorodým kulturním hodnotám současnosti a minulosti a ke kulturním projevům a potřebám různorodých skupin, národů a národností.

KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ	- Vedeme žáka k uvědomování si sebe samého jako svobodného jedince. - Vedeme žáky k tvořivému přístupu ke světu, k aktivnímu překonávání životních stereotypů a k obohacování emocionálního života. - Prohlubujeme v žácích pozitivní vztah k výtvarnému umění v celé oblasti výtvarné kultury. - Učíme žáky kriticky hodnotit práci svou i ostatních.

KOMPETENCE PRACOVNÍ	- Vedeme žáky k pozitivnímu vztahu k práci. Žádnou prací netrestáme. Kvalitně odvedenou práci vždy pochválíme. - Učíme žáky používat při jejich výtvarném projevu různé vhodné materiály, nástroje a techniky. - Učíme žáky chránit své zdraví při práci s různými materiály, nástroji a chemickými látkami. - Při výuce vytváříme podnětné a tvořivé pracovní prostředí. Měníme pracovní podmínky, žáky vedeme k adaptaci na nové pracovní podmínky. - Různými formami (exkurze, film, beseda apod.) seznamujeme žáky s různými výtvarnými profesemi. - Talentovaným žákům 8. a 9. ročníků pomáháme při volbě vhodného povolání (studia), ve kterém budou moci plně využít a rozvinout svoje nadání.

KOMPETENCE DIGITÁLNÍ	- U žáků rozvíjíme schopnost používání digitální technologie k usnadnění a zefektivnění práce, samostatnému rozhodování jakou technologii použít, používání moderních aplikací a služeb, obezřetnému a bezpečnému tvoření digitálního obsahu a jeho sdílení. - Vedeme žáky ke správnému etickému i morálnímu chování v digitálním prostředí.